

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2555 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο κυβερνοασφάλειας σε ολόκληρη την Ένωση, την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972, και την κατάργηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/1148 (Οδηγία NIS 2) και άλλες διατάξεις»

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το φερόμενο προς συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως το επεξεργάστηκε η Διάρκης Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, αποτελείται από τριάντα οκτώ (38) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος του νόμου. Το νομοσχέδιο διαρθρώνεται σε τρία (3) Μέρη (Α΄-Γ΄) και προσαρτώνται σε αυτό δύο (2) Παραρτήματα (I-II), τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του.

Το Μέρος Α΄ (άρθρα 1-32), με τίτλο «Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2555 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2022», περιέχει οκτώ (8) Κεφάλαια (Α΄-Η΄).

Το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1-2), με τίτλο «Σκοπός και Αντικείμενο», περιλαμβάνει τον σκοπό (άρθρο 1) και το αντικείμενο (άρθρο 2) του Μέρους Α΄.

Το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 3-6), με τίτλο «Γενικές διατάξεις», καθορίζει το πεδίο εφαρμογής του Μέρους Α΄ (άρθρο 3), τις βασικές και σημαντικές οντότητες στις οποίες εφαρμόζεται (άρθρο 4), εισάγει, υπό προϋποθέσεις, επιφυλάξεις για την εφαρμογή του Μέρους Α΄ (άρθρο 5), και περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό ορισμών (άρθρο 6).

Το Κεφάλαιο Γ´ (άρθρα 7-13), με τίτλο «Συντονισμένα κανονιστικά πλαίσια κυβερνοασφάλειας», εισάγει ρύθμιση ως προς την Εθνική Στρατηγική Κυβερνοασφάλειας (άρθρο 7), ορίζει την Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας ως αρμόδια αρχή υπεύθυνη για την κυβερνοασφάλεια (8) και ως Αρχή διαχείρισης κυβερνοκρίσεων (άρθρο 9), και προσδιορίζει τις Ομάδες απόκρισης για συμβάντα τα οποία αφορούν στην ασφάλεια υπολογιστών (CSIRTs) (άρθρο 10). Περαιτέρω, καθορίζονται οι απαιτήσεις, οι τεχνικές ικανότητες και τα καθήκοντα των CSIRTs (άρθρο 11), ο συντονισμός για τη γνωστοποίηση των ευπαθειών (άρθρο 12), και η συνεργασία των αρμόδιων αρχών σε εθνικό επίπεδο (άρθρο 13).

Το Κεφάλαιο Δ´ (άρθρα 14-17), με τίτλο «Μέτρα διαχείρισης κινδύνων στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και υποχρεώσεις αναφοράς περιστατικών», ορίζει την υποχρέωση των οργάνων διοίκησης των βασικών και σημαντικών οντοτήτων να εγκρίνουν, εντός τριών (3) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου, τα μέτρα διαχείρισης κινδύνων στον τομέα της κυβερνοασφάλειας (άρθρο 14), εξειδικεύει τα εν λόγω μέτρα (άρθρο 15), ρυθμίζει την υποχρέωση υποβολής αναφοράς περιστατικών στην Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας (άρθρο 16), και προβλέπει τη δυνατότητα έκδοσης απόφασης του Διοικητή της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας για τη θέσπιση μέτρων ενθάρρυνσης της χρήσης ευρωπαϊκών και διεθνών αποδεκτών προτύπων και τεχνικών προδιαγραφών σχετικών με την ασφάλεια συστημάτων δικτύου και πληροφοριακών συστημάτων (άρθρο 17).

Το Κεφάλαιο Ε´ (άρθρα 18-20), με τίτλο «Δικαιοδοσία και Καταχώριση», εισάγει ρύθμιση σχετικά με τη δικαιοδοσία και την εδαφικότητα για τις οντότητες που είναι εγκατεστημένες ή παρέχουν υπηρεσίες ή ασκούν δραστηριότητα στην Ελλάδα (άρθρο 18), ρυθμίζει την υποχρέωση συγκεκριμένων οντοτήτων να ενημερώνουν την Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας για ορισμένες πληροφορίες (άρθρο 19) και την υποχρέωση τήρησης βάσης δεδομένων καταχώρισης ονομάτων τομέα (άρθρο 20).

Το Κεφάλαιο ΣΤ´ (άρθρα 21-22), με τίτλο «Ανταλλαγή πληροφοριών», ρυθμίζει την ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα της κυβερνοασφάλειας (άρθρο 21) και την εθελούσια κοινοποίηση των σχετικών πληροφοριών (άρθρο 22).

Το Κεφάλαιο Ζ´ (άρθρα 23-29), με τίτλο «Εποπτεία και Κυρώσεις», ορίζει την Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας ως αρμόδια αρχή εποπτείας και ελέγχου για τη συμμόρφωση στις διατάξεις του Μέρους Α´ του νομοσχεδίου (άρθρο 23), εισάγει μέτρα εποπτείας και επιβολής σε σχέση με βασικές (άρθρο 24) και σημαντικές οντότητες (άρθρο 25), θέτει τους γενικούς όρους για την επιβολή διοικητικών προστίμων και κυρώσεων (άρθρο 26), προβλέπει

την υποχρέωση ενημέρωσης της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, αν η Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας διαπιστώσει ότι η παράβαση υποχρεώσεων των άρθρων 15 και 16 του νομοσχεδίου συνεπάγεται παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 27), την υποχρέωση της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας να συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές των λοιπών ενδιαφερόμενων κρατών μελών (άρθρο 28), και εισάγει ειδική ρύθμιση για τους παρόχους δημόσιων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (άρθρο 29).

Το Κεφάλαιο Η' (άρθρα 30-32), με τίτλο «Εξουσιοδοτικές, μεταβατικές, τελικές και καταργούμενες διατάξεις», περιέχει τις εξουσιοδοτικές (άρθρο 30), τις μεταβατικές και τελικές (άρθρο 31) και τις καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 32) του Μέρους Α' του νομοσχεδίου.

Το Μέρος Β' (άρθρα 33-37), με τίτλο «Ρυθμίσεις προσωπικού Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας και λοιπές διατάξεις», εισάγει τροποποιήσεις στον ν. 5086/2024 σχετικά με το προσωπικό της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας (άρθρο 33), στον ν. 4961/2022 ως προς το Υπεύθυνο Ασφάλειας Συστημάτων Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών και την εισαγωγή εξουσιοδοτικής διάταξης για τον καθορισμό σχημάτων πιστοποίησης της κυβερνοασφάλειας προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασιών Τ.Π.Ε. (άρθρο 34), και ρυθμίζει τη δυνατότητα χρηματοδότησης από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης κάθε κόστους για την προμήθεια, εγκατάσταση, λειτουργία, αναβάθμιση και συντήρηση Σταθμών Συμπληρωματικής Κάλυψης (άρθρο 35). Περαιτέρω, τροποποιείται το άρθρο 102 παρ. 2 και παρ. 2Α, αντίστοιχα, του ν. 4623/2019, κατά τρόπον, ιδίως, ώστε να παρατείνεται, εκ νέου, και δη έως το πέρας ενός έτους από τη δημοσίευση της πράξης του Δ.Σ. του ν.π.δ.δ. «Ελληνικό Κτηματολόγιο» διά της οποίας διαπιστώνεται η εφαρμογή του συστήματος του Κτηματολογίου στο σύνολο της επικράτειας της Χώρας, αφενός, η, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6 παρ. 2.α. του ν. 2664/1998, αποκλειστική προθεσμία για τη διόρθωση εσφαλμένων αρχικών κτηματολογικών εγγραφών για τις περιοχές που κηρύχθηκαν υπό κτηματογράφηση πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 3481/2006 όπως και για εκείνες στις οποίες οι πρώτες εγγραφές καταχωρίσθηκαν έως την 31η.12.2016, και, αφετέρου, η δυνατότητα δικαστικής ή εξωδικαστικής αμφισβήτησης και διόρθωσης τέτοιων εγγραφών, ως προς ακίνητα που φέρουν την ένδειξη «αγνώστου ιδιοκτήτη» ή την ένδειξη «Ελληνικό Δημόσιο», για τις περιοχές στις οποίες η ως άνω αρχική προθεσμία (του άρθρου 6 παρ. 2.α. του ν. 2664/1998) περί διόρθωσης πρώτων εγγραφών είχε λήξει μέχρι τις 30.11.2018 (άρθρο 36), και παρατείνεται η ισχύς του υποέργου 3 της σύμβασης με θέμα «Ενιαίο Πλη-

ροφοριακό Σύστημα για την υποστήριξη των επιχειρησιακών λειτουργιών μονάδων υγείας του ΕΣΥ (ΕΠΣΜΥ) της Η.Δι.Κ.Α. Α.Ε.» (άρθρο 37).

Το Μέρος Γ΄ (άρθρο 38), με τίτλο «Εναρξη ισχύος», ορίζει την έναρξη ισχύος του νόμου.

II. Γενικές Παρατηρήσεις

Αναφορικά με την κυβερνοασφάλεια, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε, με την Οδηγία (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016 (Οδηγία NIS), αρχικά, ένα βασικό πλέγμα μέτρων «για την επίτευξη υψηλού κοινού επιπέδου ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών εντός της Ένωσης, με σκοπό την καλύτερη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς» (άρθρο 1 της Οδηγίας).

Η ανωτέρω Οδηγία (NIS) ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τις διατάξεις του νόμου 4577/2018 «Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2016/1148/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση και άλλες διατάξεις», καθώς και την ΥΑ 1027 (Β' 3739/08.10.2019), με τίτλο «Θέματα εφαρμογής και διαδικασιών του ν. 4577/2018».

Στην Ελλάδα, αρχικά, ως Αρμόδια Εθνική Αρχή για την ασφάλεια των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών και ως αρμόδια αρχή για την εφαρμογή της Οδηγίας NIS ορίστηκε η Γενική Διεύθυνση Κυβερνοασφάλειας του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης (πρβλ., αρχικά, το άρθρο 7 του ν. 4577/2018, εν συνεχεία, άρθρο 50 του ν. 4635/2019, και άρθρα 15 και 17 του ν. 4961/2022).

Στη συνέχεια, με τον ν. 5086/2024 συνεστήθη ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου η Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας, η οποία, μεταξύ άλλων, «[δ]ιαμορφώνει, συντάσσει και επικαιροποιεί την Εθνική Στρατηγική Κυβερνοασφάλειας που προβλέπεται στο άρθρο 6 του ν. 4577/2018 (Α΄ 199) και συντονίζει, επιβλέπει και αξιολογεί την εφαρμογή της, υποβάλλοντας αναφορές στην Επιτροπή Συντονισμού για θέματα Κυβερνοασφάλειας του άρθρου 22 του ν. 5002/2022 (Α΄ 228) και στον Υπουργό Ψηφιακής Διακυβέρνησης. (...) Ασκεί ελεγκτικές αρμοδιότητες, διενεργεί επιθεωρήσεις και επιβάλλει κυρώσεις στο πλαίσιο του ελέγχου συμμόρφωσης προς το νομικό πλαίσιο για την κυβερνοασφάλεια, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4577/2018 (Α΄ 199) και του ν. 4961/2022».

Εξ άλλου, η Ευρωπαϊκή Ένωση, με στόχο την αντιμετώπιση των ελλείψεων της Οδηγίας NIS, αλλά και την περαιτέρω βελτίωση της ανθεκτικότητας και των ικανοτήτων αντιμετώπισης περιστατικών, τόσο του δημόσιου και του

ιδιωτικού τομέα όσο και της ΕΕ στο σύνολό της, έθεσε σε ισχύ την «Οδηγία (ΕΕ) 2022/2555 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2022 σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο κυβερνοασφάλειας σε ολόκληρη την Ένωση, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 910/2014 και της οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972, και για την κατάργηση της οδηγίας (ΕΕ) 2016/1148 (οδηγία NIS 2)». Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «[γ]ια να αντιμετωπιστεί η ολοένα εντονότερη έκθεση της Ευρώπης σε κυβερνοαπειλές, η οδηγία NIS 2 καλύπτει πλέον μεσαίες και μεγάλες οντότητες από περισσότερους τομείς που είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομία και την κοινωνία, συμπεριλαμβανομένων των παρόχων δημόσιων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, των ψηφιακών υπηρεσιών, της διαχείρισης λυμάτων και αποβλήτων, της κατασκευής προϊόντων κρίσιμης σημασίας, των ταχυδρομικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών ταχυμεταφορών, καθώς και της δημόσιας διοίκησης, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Καλύπτει επίσης γενικότερα τον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, για παράδειγμα με τη συμπερίληψη των κατασκευαστών ιατροτεχνολογικών προϊόντων, δεδομένων των αυξανόμενων απειλών κατά της ασφάλειας που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας της COVID-19. Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής που καλύπτεται από τους νέους κανόνες, με την οποία ουσιαστικά υποχρεώνονται περισσότερες οντότητες και τομείς να λάβουν μέτρα διαχείρισης των κινδύνων στον τομέα της κυβερνοασφάλειας, θα συμβάλει στην αύξηση του επιπέδου κυβερνοασφάλειας στην Ευρώπη μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Η οδηγία NIS 2 ενισχύει επίσης τις απαιτήσεις κυβερνοασφάλειας που επιβάλλονται στις εταιρείες, λαμβάνει υπόψη την ασφάλεια των αλυσίδων εφοδιασμού και τις σχέσεις με τους προμηθευτές και εισάγει την υποχρέωση λογοδοσίας των ανώτατων διοικητικών στελεχών σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις κυβερνοασφάλειας. Εξορθολογίζει τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων, εισάγει αυστηρότερα εποπτικά μέτρα για τις εθνικές αρχές, καθώς και αυστηρότερες απαιτήσεις επιβολής, και θέτει ως στόχο την εναρμόνιση των καθεστώτων κυρώσεων σε όλα τα κράτη μέλη. Θα συμβάλει στην αύξηση της ανταλλαγής πληροφοριών και της συνεργασίας για τη διαχείριση κυβερνοκρίσεων σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο» (Δελτίο τύπου 13 Μαΐου 2022 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_22_2985).

Περαιτέρω, όπως ορίζει το προοίμιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2555, «[τ]α κράτη μέλη θα πρέπει να είναι επαρκώς εξοπλισμένα, όσον αφορά τόσο τις

τεχνικές όσο και τις οργανωτικές ικανότητες, για την πρόληψη, τον εντοπισμό, την αντιμετώπιση περιστατικών και κινδύνων, καθώς και για τον μετριασμό των επιπτώσεών τους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επομένως να συστήσουν ή ορίσουν μία ή περισσότερες CSIRT δυνάμει της παρούσας οδηγίας και να διασφαλίσουν ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους και τεχνικές ικανότητες. Οι CSIRT θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις που ορίζονται στην παρούσα οδηγία, προκειμένου να διασφαλίζονται αποτελεσματικές και συμβατές ικανότητες αντιμετώπισης περιστατικών και κινδύνων και να διασφαλίζεται αποτελεσματική συνεργασία σε επίπεδο Ένωσης» (προοίμιο σκέψη 37). Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Οδηγίας NIS 2, «[έ]ως τις 17 Οκτωβρίου 2024, τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν τα μέτρα που απαιτούνται προκειμένου να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά. Εφαρμόζουν τα μέτρα αυτά από τις 18 Οκτωβρίου 2024».

Με το υπό ψήφιση νομοσχέδιο ενσωματώνεται στην ελληνική έννομη τάξη η ανωτέρω Οδηγία (ΕΕ) 2022/2555. Όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση επί του νομοσχεδίου, «[τ]ο προτεινόμενο σχέδιο νόμου καλύπτει κενά, τα οποία διαπιστώθηκαν κατά την περίοδο εφαρμογής της Οδηγίας NIS 1, η οποία μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον ν. 4577/2018 (Α΄ 199), τόσο στον καθορισμό μέτρων διαχείρισης κινδύνων κυβερνοασφάλειας και υποχρεώσεων αναφοράς περιστατικών σε όλους τους διευρυμένους τομείς τους οποίους καλύπτει, όπως, μεταξύ άλλων η ενέργεια, οι μεταφορές, η υγεία, η δημόσια διοίκηση, η εφοδιαστική αλυσίδα, η παραγωγή τροφίμων, οι τηλεπικοινωνίες και οι ψηφιακές υποδομές, όσο και στην ομοιόμορφη αντιμετώπιση των σχετικών ζητημάτων στο σύνολο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

III. Παρατήρηση επί των τίτλων Κεφαλαίων και Άρθρων

Το Κεφάλαιο Δ΄ φέρει τον τίτλο «Μέτρα διαχείρισης κινδύνων στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και υποχρεώσεις αναφοράς περιστατικών». Αντίστοιχα, το άρθρο 16, φέρει τον τίτλο «Υποχρεώσεις αναφοράς περιστατικών (άρθρο 23 της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2555)». Επισημαίνεται ότι το ουσιαστικό «υποχρεώσεις» πρέπει να τεθεί στον ενικό και οι ανωτέρω τίτλοι να αναδιατυπωθούν ως εξής: «Μέτρα διαχείρισης κινδύνων στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και υποχρέωση αναφοράς περιστατικών» και, αντίστοιχα, «Υποχρέωση αναφοράς περιστατικών (άρθρο 23 της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2555)».

IV. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 3

α. Στην παρ. 6 του άρθρου 3 ορίζεται ότι «[τ]α μέτρα εποπτείας και επιβολής που αναφέρονται στο Κεφάλαιο Ζ΄ του παρόντος Μέρους δεν εφαρμόζονται σε συγκεκριμένες οντότητες που ασκούν δραστηριότητες στους τομείς του δεύτερου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 30». Δοθέντος ότι η παρ. 2 του άρθρου 30 περιλαμβάνει τη ρύθμιση τριών περιπτώσεων (α-γ), το ανωτέρω εδάφιο θα μπορούσε, για λόγους νομοτεχνικούς, να αναδιατυπωθεί ως εξής: «[τ]α μέτρα εποπτείας και επιβολής που αναφέρονται στο Κεφάλαιο Ζ΄ του παρόντος Μέρους δεν εφαρμόζονται σε συγκεκριμένες οντότητες που ασκούν δραστηριότητες στους τομείς της περίπτωσης β, εδάφιο πρώτο της παρ. 2 του άρθρου 30».

β. Η παρ. 7 του άρθρου 3 ορίζει ότι «[η] παρ. 6 και τα εδάφια δεύτερο και τρίτο της παρ. 2 του άρθρου 30 δεν εφαρμόζονται όταν μια οντότητα ενεργεί ως πάροχος υπηρεσιών εμπιστοσύνης σύμφωνα με την περ. 16 του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014». Δοθέντος ότι τα εδάφια δεύτερο και τρίτο της παρ. 2 του άρθρου 30 απαρτίζουν την περίπτωση β, θα μπορούσε, για λόγους νομοτεχνικούς, το ανωτέρω εδάφιο να αναδιατυπωθεί ως εξής: «[η] παρ. 6 και η περίπτωση β της παρ. 2 του άρθρου 30 δεν εφαρμόζονται όταν μια οντότητα ενεργεί ως πάροχος υπηρεσιών εμπιστοσύνης σύμφωνα με την περ. 16 του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014».

2. Επί του άρθρου 8

Στην παρ. 1 του άρθρου 8 προβλέπεται ότι «[η] Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας ορίζεται ως αρμόδια αρχή υπεύθυνη για την κυβερνοασφάλεια και για τα εποπτικά καθήκοντα που αναφέρονται στο Κεφάλαιο Ζ του παρόντος Μέρους και συμμετέχει στην Ομάδα Συνεργασίας για την υποστήριξη και τη διευκόλυνση της στρατηγικής συνεργασίας και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και την ενίσχυση της πίστης και της εμπιστοσύνης». Δοθέντος ότι η εν λόγω Ομάδα Συνεργασίας περιέχεται στο άρθρο 14 της Οδηγίας 2022/2555, θα μπορούσε, για λόγους νομοτεχνικούς, να γίνει ρητή αναφορά στο άρθρο αυτό, και η παρ. 1 να αναδιατυπωθεί ως εξής: «[η] Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας ορίζεται ως αρμόδια αρχή υπεύθυνη για την κυβερνοασφάλεια και για τα εποπτικά καθήκοντα που ανα-

φέρονται στο Κεφάλαιο Ζ του παρόντος Μέρους και συμμετέχει στην κατά το άρθρο 14 της Οδηγίας 2022/2555 Ομάδα Συνεργασίας για την υποστήριξη και τη διευκόλυνση της στρατηγικής συνεργασίας και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και την ενίσχυση της πίστης και της εμπιστοσύνης».

3. Επί του άρθρου 9 και 30 παρ.7

Στην περίπτωση στ της παρ. 2 του άρθρου 9 ορίζεται ότι «[η] απόφαση της παρ. 7 του άρθρου 30, με την οποία καταρτίζεται το εθνικό σχέδιο αντιμετώπισης περιστατικών μεγάλης κλίμακας και κρίσεων στον κυβερνοχώρο, εγκρίνεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός (1) μηνός από την υποβολή της στην Επιτροπή Συντονισμού για θέματα Κυβερνοασφάλειας του άρθρου 23 του ν. 5002/2024 (Α' 228), σε περίπτωση δε άπρακτης παρέλευσης της ανωτέρω προθεσμίας τεκμαίρεται ως σιωπηρώς εγκριθείσα». Συναφώς παρατηρείται ότι στην παρ. 7 του άρθρου 30 εισάγεται εξουσιοδοτική διάταξη ως προς την έκδοση της ανωτέρω απόφασης κατάρτισης εθνικού σχεδίου αντιμετώπισης περιστατικών μεγάλης κλίμακας και κρίσεων στον κυβερνοχώρο εντός έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου, και έγκρισης εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός μηνός από την Επιτροπή Συντονισμού για θέματα Κυβερνοασφάλειας, χωρίς να αναφέρεται ότι στην περίπτωση άπρακτης παρέλευσης της προθεσμίας έγκρισης, η απόφαση τεκμαίρεται ως σιωπηρώς εγκριθείσα. Για λόγους νομοτεχνικούς και προς αποφυγή επαναλήψεων, θα μπορούσε να συμπληρωθεί η παράγραφος 7 του άρθρου 30 με ρητή μνεία σχετικά με την περίπτωση παρέλευσης της προθεσμίας έγκρισης της απόφασης από την Επιτροπή Συντονισμού για θέματα κυβερνοασφάλειας και, εν συνεχεία, το ανωτέρω εδάφιο της περίπτωσης στ να διαγραφεί, και να γίνει μνεία της απόφασης της παρ. 7 του άρθρου 30 στο επόμενο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 9.

4. Επί του άρθρου 23

Σύμφωνα με την παρ. 4, «[σ]ε περίπτωση παραβίασης των διατάξεων του παρόντος Μέρους επιβάλλονται κατά περίπτωση τα πρόστιμα που προβλέπονται στα άρθρα 26 και 30». Δοθέντος ότι το άρθρο 30 εισάγει μεγάλο αριθμό εξουσιοδοτικών διατάξεων, θα μπορούσε η ανωτέρω παράγραφος να εξειδικευθεί με αναφορά σε συγκεκριμένη παράγραφο του άρθρου 30, και ειδικότερα, στην παράγραφο 23.

5. Επί του άρθρου 26

α. Το άρθρο 26 ενσωματώνει τα άρθρα 34 και 36 της Οδηγίας 2022/2555. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 36, «[τ]α κράτη μέλη κοινοποιούν έως τις 17 Ιανουαρίου 2025 στην Επιτροπή τους εν λόγω κανόνες και τα εν λόγω μέτρα και την ενημερώνουν χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση σχετικά με κάθε μεταγενέστερη τροποποίησή τους». Για λόγους ορθής και πλήρους ενσωμάτωσης, η υποχρέωση κοινοποίησης εντός της συγκεκριμένης προθεσμίας θα μπορούσε να ενταχθεί ρητώς στο άρθρο 26.

β. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3, «[ο]ι αποφάσεις επιβολής προστίμων και κάθε άλλου είδους κυρώσεων προσβάλλονται με αίτηση ακυρώσεως στο κατά τόπο αρμόδιο Διοικητικό Εφετείο. Σύμφωνα με το άρθρο 66 του ν. 4055/2012, «[ο]ι διαφορές που προκύπτουν από την έκδοση διοικητικών πράξεων, οι οποίες αφορούν την επιβολή διοικητικών κυρώσεων, εκδικάζονται ως διαφορές ουσίας από τα κατά τόπον αρμόδια διοικητικά πρωτοδικεία». Συναφώς παρατηρείται ότι η προτεινόμενη συνιστά ειδικότερη ρύθμιση της ανωτέρω γενικής ρύθμισης που περιέχεται στον ν. 4055/2012 περί δίκαιης δίκης. Εξ άλλου, σύμφωνα με το Συμβούλιο της Επικρατείας, «ο νόμος μπορεί να αναθέτει στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια, όταν η διαφορά γεννάται από εκτελεστή διοικητική πράξη, μόνον ειδική αρμοδιότητα, για συγκεκριμένες κατηγορίες υποθέσεων, η φύση και η σπουδαιότητα των οποίων δεν επιβάλλει, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, την εκδίκασή τους από το Συμβούλιο της Επικρατείας, η δε σχετική κρίση του νομοθέτη υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο από την άποψη της τήρησης των συνταγματικών ορίων. Η σχετικώς ανατιθέμενη στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια αρμοδιότητα μπορεί να οργανωθεί από το νόμο είτε ως ακυρωτική, όταν το αίτημα ενώπιον του δικαστηρίου δεν μπορεί, σύμφωνα με το νόμο, να έχει ως περιεχόμενο την τροποποίηση, αλλά μόνο την εν όλω ή εν μέρει ακύρωση εκτελεστής διοικητικής πράξης, είτε ως αρμοδιότητα που εκτείνεται σε άσκηση πλήρους δικαιοδοσίας, όταν το αίτημα ενώπιον του δικαστηρίου μπορεί, σύμφωνα με το νόμο, να είναι, εκτός από την ακύρωση, και η μεταρρύθμιση εκτελεστής διοικητικής πράξης και το δικαστήριο έχει, αντιστοίχως, καταρχήν την εξουσία να διαμορφώσει το ουσιαστικό περιεχόμενο της πράξης ή της κατάστασης που απορρέει από αυτή, ύστερα από διάγνωση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης» (ΣΤΕ 2572/2015, σκέψη 8).

γ. Στις παραγράφους 4-6 και 9 ορίζεται το ανώτατο όριο των επιβαλλόμενων προστίμων, και μόνο στην παρ. 8 γίνεται μνεία των κατώτερων και των ανώτερων ορίων των διοικητικών προστίμων.

Σύμφωνα με την παρ. 7, «κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με την επιβολή διοικητικού προστίμου και το ύψος του, λαμβάνονται υπόψη, κατ' ελάχιστον, τα στοιχεία που προβλέπονται στην παρ. 7 του άρθρου 24». Εξ άλλου, σύμφωνα με την παρ. 23 του άρθρου 30, «[μ]ε κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, η οποία εκδίδεται μετά από γνώμη του Διοικητή της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας καθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία επιβολής των προστίμων του άρθρου 26, λαμβάνοντας κατ' ελάχιστον υπόψη τα στοιχεία της παρ. 7 του άρθρου 24, η δυνατότητα επιβολής περιοδικών χρηματικών κυρώσεων και οι περιπτώσεις στις οποίες το ύψος του προστίμου μπορεί να αναπροσαρμόζεται καθώς και οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία είσπραξης και απόδοσης των προστίμων του άρθρου 26». Επισημαίνεται ότι η φράση «λαμβάνοντας κατ' ελάχιστον υπόψη τα στοιχεία» πρέπει να διορθωθεί στο ορθό: «λαμβανομένων κατ' ελάχιστον υπόψη των στοιχείων». Περαιτέρω, αυτόνοτο είναι ότι, δυνάμει της ανωτέρω εξουσιοδοτικής διάταξης, πρέπει εξειδικευθεί περαιτέρω η επιμέτρηση των προστίμων, λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που αναφέρονται στο υπό ψήφιση νομοσχέδιο.

δ. Στην παρ. 8, η φράση «με την επιφύλαξη των εξουσιών της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας» θα μπορούσε να αναδιατυπωθεί ως εξής: «με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας».

6. Επί του άρθρου 28

Σύμφωνα με την περ. γ της παρ. 1 «η Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας, μόλις λάβει τεκμηριωμένο αίτημα από άλλη αρμόδια αρχή, παρέχει στην άλλη αρμόδια αρχή αμοιβαία συνδρομή ανάλογη προς τους πόρους που διαθέτει η ίδια, ώστε τα μέτρα εποπτείας και επιβολής να μπορούν να εφαρμοστούν με αποτελεσματικό, αποδοτικό και συνεπή τρόπο. Η αμοιβαία συνδρομή που αναφέρεται στην περ. γ) μπορεί να καλύπτει αιτήματα παροχής πληροφοριών και εποπτικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων αιτημάτων για τη διενέργεια επιτόπιων επιθεωρήσεων ή μη επιτόπιας εποπτείας ή στοχευμένων ελέγχων ασφάλειας». Παρατηρείται ότι η χρήση του επιθέτου «αμοιβαία» στερείται νοήματος, εν προκειμένω.

7. Επί του άρθρου 30

Η περίπτωση β της παρ. 2 του άρθρου 30 ορίζει ότι «[μ]ε όμοια απόφαση είναι δυνατόν να εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 συγκεκριμένες οντότητες που ασκούν δραστηριότητες στους τομείς της εθνικής

ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της άμυνας ή της επιβολής του νόμου, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την πρόληψη, τη διερεύνηση, τη διακρίβωση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, ή οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικά στις οντότητες της δημόσιας διοίκησης που αναφέρονται στην παρ. 6 του άρθρου 3, από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στα άρθρα 15 ή 16, όσον αφορά τις εν λόγω δραστηριότητες ή υπηρεσίες. Όταν οι οντότητες ασκούν δραστηριότητες ή παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικά του τύπου που αναφέρεται στο δεύτερο εδάφιο, είναι δυνατόν να εξαιρεθούν από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στα άρθρα 4 και 20 υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται με την κοινή υπουργική απόφαση του δεύτερου εδαφίου». Συναφώς επισημαίνεται ότι η φράση «του δεύτερου εδαφίου» θα μπορούσε, για λόγους νομοτεχνικούς, να αντικατασταθεί από τη φράση «του προηγούμενου εδαφίου».

Περαιτέρω, παρατηρείται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 8 της υπό ενσωμάτωση Οδηγίας 2022/2555, «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν συγκεκριμένες οντότητες που ασκούν δραστηριότητες στους τομείς της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της άμυνας ή της επιβολής του νόμου, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την πρόληψη, τη διερεύνηση, τη διακρίβωση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, ή οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικά στους φορείς δημόσιας διοίκησης που αναφέρονται στην παράγραφο 7 του παρόντος άρθρου, από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στο άρθρο 21 ή 23 όσον αφορά τις εν λόγω δραστηριότητες ή υπηρεσίες. Στις περιπτώσεις αυτές, τα μέτρα εποπτείας και επιβολής που αναφέρονται στο κεφάλαιο VII δεν εφαρμόζονται σε σχέση με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες ή υπηρεσίες. Όταν οι οντότητες ασκούν δραστηριότητες ή παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικά του τύπου που αναφέρεται στην παρούσα παράγραφο, τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να αποφασίσουν να εξαιρέσουν τις εν λόγω οντότητες από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στα άρθρα 3 και 27». Παρατηρείται, σχετικά, ότι στο υπό ψήφιση νομοσχέδιο τα άρθρα 3 και 27 της Οδηγίας ενσωματώνονται με τα άρθρα 4 και 19 του νομοσχεδίου, αντίστοιχα.

Τίθεται, ως εκ τούτου, το ερώτημα αν, στην προτεινόμενη διάταξη, η αναφορά στα άρθρα 4 και 20 πρέπει να αντικατασταθεί με αναφορά στα άρθρα 4 και 19 του νομοσχεδίου.

8. Επί του άρθρου 32

Με το άρθρο 32 ορίζονται οι διατάξεις που καταργούνται με την έναρξη ισχύος του νόμου. Μεταξύ αυτών είναι και τα άρθρα 1 έως 16 του ν. 4577/2018, διά του οποίου είχε ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη η

Οδηγία 2016/1148/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 6ης Ιουλίου 2016 σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση. Ακολούθως, κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων του ανωτέρω νόμου, εκδόθηκε η ΥΑ 1027/2019 (Β' 3739) με τίτλο «Θέματα εφαρμογής και διαδικασιών του ν. 4577/ 2018 (Α' 199)». Σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η απλή κατάργηση της εξουσιοδοτικής διάταξης δεν επιφέρει αυτοδικαίως κατάργηση και των κανονιστικών πράξεων που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότησή της, εκτός αν αυτό προβλέπεται ρητώς (ΣτΕ 904-905/2018, ΣτΕ Ολομ. 519/2015, 3372-3374/2015, ΣτΕ 831/2015). Επομένως, η ανωτέρω ΥΑ διατηρείται, καταρχήν, σε ισχύ, σε περίπτωση δε που η βούληση του νομοθέτη είναι διαφορετική, πρέπει να καταργηθεί ρητώς.

9. Επί του άρθρου 38

Στο άρθρο 38 καθορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, με εξαίρεση την υποπερ. στβ) της περ. στ) της παρ. 2 του άρθρου 3, της οποίας η ισχύς αρχίζει ένα (1) έτος από τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 41 παρ. 1 της υπό ενσωμάτωση Οδηγίας 2022/2555, «[έ]ως τις 17 Οκτωβρίου 2024, τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν τα μέτρα που απαιτούνται προκειμένου να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά. Εφαρμόζουν τα μέτρα αυτά από τις 18 Οκτωβρίου 2024». Συναφώς παρατηρείται ότι, σύμφωνα με σχετικά πρακτικά επεξεργασίας κανονιστικών διαταγμάτων του Συμβουλίου της Επικρατείας, «επί μη εμπρόθεσμης μεταφοράς διατάξεων Οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, (...) η συμμόρφωση πρέπει να ανατρέχει στον χρόνο κατά τον οποίο οι διατάξεις της Οδηγίας έπρεπε να μεταφερθούν στο εσωτερικό δίκαιο» (ΣτΕ ΠΕ 210/1998, 479/1998, 404/1999, 415/2001, 1/2002, 429/2002, 379/2003, 180/2004). Η αναδρομική, όμως, ισχύς δεν δύναται, όπως έχει ομοίως κριθεί, να καταλαμβάνει διενεργηθείσες ήδη διαδικασίες ελέγχου (ΣτΕ ΠΕ 384/2000), ούτε να καταλαμβάνει διατάξεις διά των οποίων προβλέπονται κυρώσεις (βλ. ΣτΕ ΠΕ 18/2005 πρβλ. και ΔΕΚ της 3ης Μαΐου 2005 υποθ. C-387/02, C-391/02 και C-403/02), καθότι εν προκειμένω, υποχωρεί η αρχή της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ έναντι της αρχής της ασφάλειας δικαίου, η οποία θεωρείται αρχή του Δικαίου και της ΕΕ.

Υπό το φως των ανωτέρω, θα μπορούσε η ισχύς του Μέρους Α' του νομοσχεδίου, με τίτλο «Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2555 του Ευρω-

παϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2022», να εκκινεί από τη 18η Οκτωβρίου 2024, με την επιφύλαξη των διατάξεων του Κεφαλαίου Ζ΄, με τίτλο «Εποπτεία και Κυρώσεις», οι οποίες πρέπει να αρχίσουν να ισχύουν από την έναρξη ισχύος του νόμου.

Αθήνα, 25 Νοεμβρίου 2024

Η Εισηγήτρια
Δάφνη Ακουμιανάκη
Επιστημονική Συνεργάτις

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
τ. Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Ομότιμος Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών